

แนวทางการพัฒนาชุมชนเมืองลพบุรี

พันโท อุกฤษฏ์ เยี่ยมราษฎร์

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาควมหลักสูตรปริญาการวางแผนภาคและเมืองมหาบัตติค

ภาควิชาการวางแผนภาคและเมือง

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

พ.ศ. 2536

ISBN 974 - 582 - 823 - 8

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

019455 117132447

DEVELOPMENT GUIDELINES FOR LOP BURI COMMUNITY

LT.COL. UGRIT YEUMRAS

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements

For the Degree of Master of Urban and Regional Planning

Department of Urban and Regional Planning

Graduate school

Chulalongkorn University

1992

ISBN 974 - 582 - 823 - 8

ที่ วิทยาลัยอาชีวศึกษา

โคก

ภาควิทยา

อาจารย์ที่ปรึกษา

แนวทางการพัฒนาชุมชนเมืองลพบุรี

พื้นที่ อุดมทรัพย์ เข้มบรมราษฎร์

การวางแผนภาคและเมือง

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุวัฒนา ธาตุคาม

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้บัณฑิตวิทยาลัยส่วนนี้เป็นส่วนหนึ่งของ การศึกษา ตามหลักสูตรปริญญาวิทยาศาสตรบัณฑิต

[Signature]
.....คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
(ศาสตราจารย์ ดร.ถาวร วัชรามัย)

คณะกรรมการสอบวิทยาลัยอาชีวศึกษา

[Signature]
.....ประธานกรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นิพนธ์ วิเชียรน้อย)

[Signature]
.....อาจารย์ที่ปรึกษา
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุวัฒนา ธาตุคาม)

[Signature]
.....กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ จารุวรรณ ลิ้มปเสโย)

[Signature]
.....กรรมการ
(นายคมสัน สุขสุเมฆ)

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

พิมพ์ต้นฉบับแก่คณาจารย์มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒเพื่อเผยแพร่

อุกฤษฏ์ เยี่ยมราษฎร์ , พ.ท. : แนวทางการพัฒนาชุมชนเมืองลพบุรี
(DEVELOPMENT GUIDELINES FOR LOP BURI COMMUNITY)

อ.ที่ปรึกษา : ผศ.ดร.สุวัฒนา ธาดานิติ , 185 หน้า

ISBN 974 - 582 - 823 - 8

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ เสนอแนะแนวทางการพัฒนาชุมชนเมืองลพบุรี กระบวนการเริ่มต้นจากการศึกษาสภาพในอดีต ปัจจุบัน และคาดการณ์ในอนาคต ทางด้าน กายภาพ เศรษฐกิจ สังคม และประชากร ซึ่งต่อไปวิเคราะห์ศักยภาพ โดยเปรียบเทียบกับเกณฑ์มาตรฐานของชุมชน ให้อยู่ในกรอบนโยบายของประเทศ กฎหมายข้อบังคับต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง และให้สอดคล้องกับทรัพยากร สิ่งแวดล้อม วัฒนธรรมนิยม ประเพณี ของท้องถิ่น นำมาพิจารณากำหนดเป็นแนวทางการพัฒนาชุมชนเมืองลพบุรี

ผลของการศึกษาพบว่า ชุมชนเมืองลพบุรี ซึ่งเป็นเมืองสำคัญเมืองหนึ่งในประวัติศาสตร์ มีการสร้างบ้านแปลงเมืองมาอย่างต่อเนื่องยาวนานหลายร้อยปี ปัจจุบันยังคงมีบทบาทเป็นแหล่งท่องเที่ยวโบราณสถานทางประวัติศาสตร์ เนื่องจากมีทรัพยากรที่เป็น โบราณสถานที่มีคุณค่าทางด้านประวัติศาสตร์อยู่เป็นจำนวนมาก เป็นเมืองศูนย์กลางทาง การ เป็นศูนย์กลางบริหารราชการและพาณิชย์กรรมของจังหวัด ขณะเดียวกันชุมชนเมือง ลพบุรีมีลักษณะทางกายภาพ ที่เป็นอุปสรรคต่อการขยายตัวของเมืองอย่างเห็นได้ชัด เพราะเป็นชุมชนที่ตั้งอยู่ระหว่างเนินเขาและแม่น้ำ บริเวณโดยรอบส่วนมากเป็นที่ลุ่มน้ำท่วมถึง มีโบราณสถานเป็นจำนวนมาก เส้นทางรถไฟและเส้นทางหลวงจังหวัดผ่านบริเวณ ย่านกลางชุมชน เป็นสิ่งปิดกั้นการขยายตัวของชุมชน ทำให้อยู่ในลักษณะที่ถูกบีบบังคับให้ ชุมชนเจริญเติบโตอยู่ในพื้นที่และรูปร่างที่จำกัด พบว่าเมืองขยายตัวมาทางใต้ของเขต เทศบาลและทางเหนือโดยออกนอกเขตเทศบาลเมืองลพบุรี

แนวทางที่จะพัฒนาชุมชนเมืองลพบุรี จำเป็นจะต้องใช้พื้นที่ให้มีประสิทธิภาพและ ค่าตอบแทนที่ทิศทางการขยายตัวของชุมชนเมืองออกไปในพื้นที่ที่เหมาะสม โดยเสนอแนะให้ บริเวณพื้นที่ทางด้านทิศตะวันออกเฉียงใต้ของชุมชนเมืองปัจจุบัน เป็นพื้นที่สำหรับรองรับ การขยายตัวของชุมชนเมืองลพบุรีในอนาคตต่อไป

ภาควิชา การวางแผนภาคและเมือง
สาขาวิชา การวางแผนเมือง
ปีการศึกษา 2535

ลายมือชื่อนิติ
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม

C135584 : MAJOR URBAN PLANNING

KEY WORD:

DEVELOPMENT / LOP BURI COMMUNITY

UGRIT YEUMRAS, LT.COL.: DEVELOPMENT GUIDELINES FOR LOP BURI COMMUNITY.

THESIS ADVISOR : ASSO. PROF. SUWATTANA TADANITI, Ph.D. 185pp.

ISBN 974-582-823-8

The goal of the research is to propose the development possibilities for the community. The process begins with studying the past, the present and then forecasting the future of geographic, economic, social and demographic trends. Next, the community's potential is analyzed by comparing the basic standard of the community under the rules, laws and policies of the country. By getting along with resources, environment, local cultures, we can set the way to develop the community.

The result has shown that the Lop buri's community is used to be an important city in the history. The consturctions had been built day by day for several hunderds years. Nowadays, Lop buri has been the historical tour centre because there are many antiques that utmost value for history, furthermore it has been the centre for military, government management and commercial of the city. Anyway, the Lop buri community's physical expansion is obsturcted by the location that is among the mountain and river and also be the flooded area which is closed by antiques, railway and high way. Finally, the city is broaden to the south and the north of the Lop buri's local government.

It is excellent to develop the community to the suitable area, the south - east of the present community that is capable to place under Lop buri community's expansion in the future.

ภาควิชา..... การวางแผนภาคและเมือง.....

สาขาวิชา..... การวางผังเมือง.....

ปีการศึกษา..... 2535.....

ลายมือชื่อผู้จัดทำ..... น.ท.

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา.....

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม.....

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ เรื่อง แนวทางการพัฒนาชุมชนเมืองลพบุรี นี้สำเร็จลงได้ด้วยความอนุเคราะห์อย่างยิ่งจากคณาจารย์ ภาควิชาการวางแผนภาคและเมือง ท่านผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุวัฒนา ธาดานิติ ซึ่งกรุณาอุทิศเวลาเป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

นอกจากนี้ ผู้ศึกษาขอขอบพระคุณ หน่วยราชการต่าง ๆ ตลอดจนบุคคลผู้ที่ได้กรุณาให้คำแนะนำ สนับสนุน ชี้แจงแนวทาง วิธีการศึกษา ที่เป็นประโยชน์อย่างยิ่งหลายประการจนผู้ศึกษาสามารถทำวิทยานิพนธ์นี้ได้จนสำเร็จ

พันโท อุกฤษฏ์ เขียมราษฎร์

เมษายน 2536

สารบัญ

หน้า

บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
กิตติกรรมประกาศ	ฉ
สารบัญตาราง	ฎ
สารบัญแผนผัง	ช
สารบัญแผนภูมิ	ค
สารบัญรูป	ก
บทที่ 1 บทนำ	1
1.1 ความสำคัญของปัญหา	
1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา	2
1.3 ขอบเขตของการศึกษา	3
1.4 ขั้นตอนการศึกษา	
1.5 วิธีการศึกษา	6
1.6 แหล่งที่มาของข้อมูล	7
1.7 ประโยชน์ที่จะได้รับของการศึกษา	
1.8 การเก็บข้อมูล	8

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 2 แนวความคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	9
บทที่ 3 สภาพทั่วไปของจังหวัดลพบุรี	20
3.1 สภาพทั่วไปของภาคกลาง	
3.1.1 สภาพทางภูมิศาสตร์	
3.1.2 ลักษณะภูมิประเทศ	
3.1.3 ภูมิอากาศ	22
3.1.4 การปกครอง	23
3.1.5 ทรัพยากรธรรมชาติ	
3.1.6 แหล่งท่องเที่ยว	24
3.1.7 การคมนาคมขนส่ง	26
3.1.8 โครงสร้างประชากร	
3.1.9 โครงสร้างทางเศรษฐกิจ	28
3.1.10 บทบาทของจังหวัดลพบุรีต่อภาคกลาง ...	31
3.2 สภาพทั่วไปของจังหวัด	
3.1.2 สภาพทางภูมิศาสตร์	35
3.2.2 ลักษณะภูมิประเทศ	
3.2.3 ภูมิอากาศ	36
3.2.4 การปกครอง	
3.2.5 ทรัพยากรธรรมชาติ	38
3.2.6 การคมนาคมขนส่ง	40

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
3.2.7 การใช้ที่ดิน	41
3.2.8 สาธารณูปโภคสาธารณูปการ	
3.2.9 โครงสร้างประชากร	42
3.2.10 โครงสร้างทางเศรษฐกิจ	
3.2.11 การบริการทางสังคม	47
บทที่ 4 สภาพและบทบาทของชุมชนเมืองลพบุรี	50
4.1 สภาพทั่วไปของชุมชนเมืองลพบุรี	
4.1.1 ความเป็นมาของชุมชน	
4.1.2 การจัดตั้งชุมชน	53
4.1.3 โครงสร้างของชุมชน	56
4.2 ลักษณะทางกายภาพ	58
4.2.1 ที่ตั้งและอาณาเขตติดต่อ	
4.2.2 สภาพทางภูมิศาสตร์	
4.2.3 การใช้ที่ดิน	59
4.3 การคมนาคมขนส่ง	76
4.3.1 โครงข่ายถนน	
4.3.2 การจราจร	79
4.3.3 การขนส่งมวลชน	
4.4 สาธารณูปโภคและสาธารณูปการ	81
4.4.1 ไฟฟ้า	

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
4.4.2 ประปา	
4.4.3 โทรศัพท์	83
4.4.4 การระบายน้ำและการกำจัดน้ำเสีย	
4.4.5 การเก็บและการกำจัดขยะมูลฝอย	87
4.4.6 สถานรักษาพยาบาล	
4.4.7 สถานศึกษา	88
4.4.8 ความปลอดภัยในชีวิตประจำวัน	
4.5 สภาพแวดล้อม	89
4.6 สภาพทางเศรษฐกิจ	89
4.6.1 รายได้	
4.6.2 ราคาที่ดิน	95
4.6.3 แหล่งงาน	97
4.6.4 สถานประกอบการค้า	
4.6.5 ตลาดสด	
4.6.6 อุตสาหกรรม	98
4.6.7 สถานธนาฑูบาล และธนาคาร	
4.7 สภาพทางสังคม	
4.7.1 จำนวนประชากร	
4.7.2 ความหนาแน่น	99
4.7.3 โครงสร้างประชากร	
4.7.4 การเปลี่ยนแปลงของประชากร	104

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
4.7.5 รายได้ประชากร	
4.7.6 ชุมชนแออัด	105
4.8 การท่องเที่ยว	112
4.9 บทบาทของชุมชน	134
บทที่ 5 การศึกษาและวิเคราะห์เพื่อพัฒนาและปัญหาของพื้นที่ ...	136
5.1 การวิเคราะห์ศักยภาพของพื้นที่	138
5.2 ปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อชุมชนเมือง	154
5.3 ปัญหาของชุมชน	156
5.4 ความต้องการของชุมชนในอนาคต	159
บทที่ 6 แนวทางการพัฒนาชุมชนเมืองลพบุรี	167
6.1 นโยบายการพัฒนา	
6.2 วัตถุประสงค์ในการพัฒนา	168
6.3 แนวทางในการพัฒนา	
บทที่ 7 สรุปและข้อเสนอแนะ	170
บรรณานุกรม	174
ภาคผนวก	176
ประวัติผู้เขียน	185

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
3.1	จำนวนความหนาแน่นการเปลี่ยนแปลง ประชากรภาคกลางปี พ.ศ.2529 และ 2534... 29
3.2	โครงสร้างทางเศรษฐกิจของจังหวัดในภาคกลาง . 30
3.3	ประชากร รายอำเภอ จังหวัดลพบุรี 43
3.4	มูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมของจังหวัดลพบุรี และภาคกลาง ปี พ.ศ.2532 44
3.5	มูลค่าและการเปลี่ยนแปลงผลิตภัณฑ์รวม จังหวัดลพบุรี ปี 2523-2532 45
4.1	การเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินชุมชนเมือง ลพบุรี พ.ศ.2518 และ พ.ศ.2527 62
4.2	การเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินชุมชนเมือง ลพบุรี พ.ศ.2530 และ พ.ศ.2534 68
4.3	การเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดิน ปี พ.ศ.2518-2534. 72
4.4	ประชากรรายตำบลในเขต อ.เมืองลพบุรี (ไม่รวมเขตเทศบาล) ปี พ.ศ.2530 และปี พ.ศ.2534 100
4.6	จำนวนและอัตราการเปลี่ยนแปลงประชากร จังหวัดลพบุรี และเทศบาลเมืองลพบุรี ปี พ.ศ.2521-2534 107
4.7	อัตราการเกิด ตาย ย้ายเข้าออก ในเขตอำเภอ เมืองลพบุรี ปี 2529-2534 108

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่	หน้า
4.8	อัตราการเกิด ตาย ย้ายเข้าออกนเขตเทศบาล เมืองลพบุรี ปี 2529-2523 109
4.9	ประชากร ความหนาแน่น การเปลี่ยนแปลง ประชากร ในเขตเทศบาล และสุขาภิบาล อ.เมืองลพบุรี ปี พ.ศ.2531 และ พ.ศ.2534 .. 110
4.10	งานประเพณี ห้างเดินในจังหวัดลพบุรี..... 111
5.3	จำนวนประชากรในชุมชนเมืองลพบุรีในอาณาเขต ปี พ.ศ. 2535-2554..... 161
5.4	แผนการไว้ที่ดินในอาณาเขต พ.ศ. 2554..... 163

สารบัญแนพื้นที่

แผนที่		หน้า
3.1	ที่ตั้งภาคกลาง	21
3.2	ที่ตั้งจังหวัดลพบุรี	32
3.3	ที่ตั้งเขตการปกครองจังหวัดลพบุรี	37
3.4	โครงข่ายคมนาคมจังหวัดลพบุรี	39
4.1	ที่ตั้งชุมชนเมืองลพบุรี	54
4.2	พื้นที่เขตชุมชนเมืองลพบุรี	55
4.3	บริเวณพื้นที่ชุมชนเมืองลพบุรี	57
4.4	การใช้ที่ดินชุมชนเมืองลพบุรี ปี พ.ศ.2518	63
4.6	ที่ดินพักอาศัย ปี พ.ศ.2528	70
4.7	ที่ดินพักอาศัย ปี พ.ศ.2530-2534	71
4.5	การใช้ที่ดินของชุมชนเมืองลพบุรีในปัจจุบัน (พ.ศ.2534)	69
4.8	การเปลี่ยนแปลงของชุมชนเมืองลพบุรี ปี พ.ศ.2518 กับ พ.ศ.2534	75
4.9	เส้นทางคมนาคมในเขตเทศบาล	77
4.10	เส้นทางเดินรถประจำทางในชุมชนเมืองลพบุรี ...	80
4.11	การวางท่อเมนประปา	82
4.12	ที่ดินเพื่อสถานที่ราชการ สถานศึกษา ศาสนสถาน ..	84
4.13	จุดติดตั้งโทรศัพท์สาธารณะในชุมชนเมืองลพบุรี ...	85
4.14	ระบบการระบายน้ำในเขตชุมชนเมืองลพบุรี	86
4.15	ราคาประเมินที่ดินชุมชนเมืองลพบุรี	96

สารบัญแผนที่ (ต่อ)

แผนที่	เนื้อหา	หน้า
4.16	การกระจายตัวของประชากร ชุมชนเมืองลพบุรี ..	103
4.17	บริเวณแหล่งชุมชนแออัดในชุมชนเมืองลพบุรี.....	106
4.18	แหล่งท่องเที่ยวภายในเมืองลพบุรี.....	113
5.1	พื้นที่ดินที่เป็นกรรมสิทธิ์ของทางราชการ.....	141
5.2	บริเวณพื้นที่แนวเ้าลาคลอง และพื้นที่เ้าทวมถึง.....	142
5.3	เขตบริการการศึกษาระดับประถมศึกษา.....	143
5.4	อุปสรรคบริเวณพื้นที่โบราณสถาน และ ศาสนสถาน.....	144
5.5	อุปสรรคพื้นที่ดินที่เป็นกรรมสิทธิ์ของทางราชการ ..	145
5.6	อุปสรรคพื้นที่ไม่สะดวกในการเ้าถึง.....	146
5.7	อุปสรรคพื้นที่การบริการเ้าประจำ ..	147
5.8	อุปสรรคบริเวณพื้นที่เ้าทวมถึง ..	148
5.10	ศักยภาพของพื้นที่ภายในชุมชนเมืองลพบุรี.....	150
5.11	อุปสรรคทางกายภาพที่ขัดขวางการขยายตัว ของชุมชนเมืองลพบุรี.....	153
5.12	ทิศทางการขยายตัวของชุมชนเมืองลพบุรี.....	154
5.13	พื้นที่รองรับการขยายตัวของชุมชนเมืองลพบุรี ในอนาคต ..	166

สารบัญแผนภูมิ

แผนภูมิที่		หน้า
1.1	แสดงขั้นตอนการศึกษา.....	5
2.1	ทฤษฎีรูปแบบและการขยายตัวของเมือง.....	16
3.1	โครงสร้างประชากร และการจ้างงาน ในจังหวัดลพบุรี	46

สารบัญรูป

รูปที่		หน้า
4.1	พระบรมราชโองการ.....	120
4.2	วัดเสาชิงช้า.....	121
4.3	วัดนครโกษา.....	122
4.4	วัดมณีชลขันธ์.....	123
4.5	พระราชวังนารายณ์ราชนิเวศน์.....	124
4.6	วัดกวิศราราม.....	125
4.7	เทวสถานบรมราชโองการ.....	126
4.8	ศาลพระกาฬ.....	127
4.9	วัดพระศรีรัตนมหาธาตุ.....	127
4.10	วัดทองนพคุณ.....	128
4.11	พระที่นั่งสุทไธสวรรย์ปราสาท.....	129
4.12	วัดสันเปาโล.....	130
4.13	สวนสัตว์สระแก้ว.....	131